

100. YILDA MAKİNE SANAYİ ZİRVESİ KONUŞMASI
ÖRHAN TURAN, TÜSİAD YÖNETİM KURULU BAŞKANI
26 Ekim 2023

Sayın Bakanlarım (Prof. Dr. Ömer Bolat, Fatih Kacır), değerli katılımcılar, kıymetli basın mensupları,

TÜSİAD Yönetim Kurulu adına, hepinizi saygı ve sevgiyle selamlıyorum...

Sektörü ve makine sanayinin temas ettiği tüm alanlardan temsilcileri bir araya getiren, bu kıymetli etkinliğe hepiniz hoş geldiniz.

Yalnızca birkaç gün sonra kutlayacağımız Cumhuriyetimizin 100'üncü yılına atfen **"Yüzüncü Yılında Makine Sanayi"** temasıyla bizlere ev sahipliği yapan, **Türkiye Makine Federasyonu'**na davetleri için şükranlarımı sunuyorum.

MAKFED Başkanımız Sayın Dalgakıran, çok önemli bir tespitte bulunmuş ve **"Makine imalatı, sadece bu alanda faaliyet gösteren firmaları ilgilendiren teknik bir konu değildir. Dünyanın ne yöne gittiğini anlamak; ekonomik, çevresel ve dijital alanlarda yaşanan dönüşümü yakından izlemek için çok elverişli bir alandır"** demiş.

Bu tespite ben de **"Geleceğimizin inşasını her zamankinden daha yüksek sesle, daha büyük bir derinlikle konuştuğumuz bugünlerde, makine sanayisinin dinamiklerini anlamak, ülke ekonomimizin tüm stratejik sektörlerinin geleceğini anlamaktır"** diyerek yürekten katılıyorum.

Bu nedenle, bugün, hem makine, hem de teknoloji tedarikçisi olarak, sanayimizin yarattığı katma değere önemli bir katkı sağlayan sektörümüze yönelik değerlendirmelerimi, rekabetin yeni belirleyicisi olan **ikiz dönüşüm** merceğinden aktarmak istedim.

Değerli konuklar,

Bir zinciri, sizi esir eden pranga yapan da, sizi daha yükseklerle taşıyan mekanizma yapan da, zincire yüklediğiniz anlam ve halkalarının sağlamlığıdır.

Günümüzde yaşanan değişimler, hem zincirin muhtevisyatını, hem de bütününü yeniden tanımlamamızı gerektirecek kadar **çevik ve çok boyutludur.**

Bu değişimin kılcal damarlarını dijital ve yeşil dönüşümün, yani **"ikiz dönüşümün"** son derece dinamik bir şekilde gelişen bileşenleri oluşturuyor.

Dijital ve yeşil dönüşüm birbirini besliyor ve destekliyor; kalkınmanın hızını ve gücünü belirliyor. **Diploması ve ticaretin kuralları** bu kavramlar üzerinden yazılıyor. Ekonominin göstergeleri bu dönüşümün yaratacağı fırsatlar ve riskler üzerinden ortaya konuyor. Neticede, **rekabetçilik, gücünü, bu dönüşüm üzerinden yaratılan yüksek katma değerden alıyor.**

Bu dönüşümün en etkili bileşenlerini uygulamanın parçası da olacağımız, Avrupa Yeşil Mutabakatı kapsamındaki düzenlemelerde görüyoruz.

Değerli konuklar,

İkiz dönüşümü bir maliyet kalemi olarak değil, geleceği şekillendiren politikalarda belirleyici rol oynamak, bir başka ifade ile küresel rekabet gücü açısından bir fırsat olarak görmeliyiz.

Akıllı fabrikalar, dijital teknolojiler, veri analitiği çözümleri sektör ve ölçek fark etmeksizin verimliliği ve katma değeri artıran fırsatlar sunuyor. Bu nedenle, her alanda iş modellerimizde değişimlere yol açan yapay zekâ, makine öğrenimi, nesnelerin interneti ve 5G gibi teknolojilere uyum sağlayacak altyapıyı, veri güvenliğini sağlayacak mevzuatı geliştirmeyi önemli görüyoruz.

İklim krizinin boyutu ve tüketim alışkanlıklarımızın, doğal kaynakların kendini yenileme kapasitelerinin çok üzerinde yarattığı baskı kritik boyutlara ulaştı. Üretim ve dağıtım zincirlerimizi yeşil dönüşümü sağlayacak şekilde yapılandırmamız gerekiyor. **Teknolojik dönüşüm, yeşil bir geleceği destekleme yönünde de, önemli bir rol oynuyor.**

Bu açılardan hareketle, yeni yüzyıldaki kalkınmanın kilit bileşenlerinden birini, ikiz dönüşümü sağlamak olarak tanımlıyoruz. **Önümüzdeki çok kritik beş yılın vizyonunu belirleyen 12. Kalkınma Planı'nın, ikiz dönüşümle rekabetçi üretimi ana eksenlerinden biri yapmasını, son derece kıymetli buluyoruz.**

Değerli Konuklar,

Ülkemizin konumu, gelişmiş altyapısı, AB başta olmak üzere küresel değer zinciri içinde önemli bir aktör olması, genç ve dinamik nüfusu sanayi sektörümüz açısından önemli potansiyeller barındırıyor. Öte taraftan;

- jeostratejik ve jeopolitik gelişmeler,
- ikiz dönüşüm yetkinliği ile yeniden şekillenmekte olan küresel tedarik zincirleri,
- finansman, eğitimin niteliği, teknoloji üretim ve entegrasyon yetkinliği gibi pek çok unsur, sanayimizin potansiyelinin azami şekilde gerçekleştirmesinde, önemli mücadele alanları olarak ortaya çıkıyor.

Bu noktada sormamız gereken en önemli sorulardan biri, sanayide neden potansiyelimiz kadar katma değer yaratamadığımızdır. Nelere odaklanmalı ve daha fazla iyileştirmeliyiz?

Ülkemiz, KOBİ'ler ile büyük işletmeler arası dijital uçurum bulunan **nadir OECD ülkelerinden birisi.**

İmalat sanayimizin kompozisyonuna baktığımızda, düşük ve orta-düşük teknoloji sektörler ağırlıkta. İmalat sanayi ürünlerinin toplam ihracattaki payı yüzde 95'ler civarında. **Yüksek**

teknolojili ürünlerin ihracattaki payı ise son on yıl içinde hemen hemen hiçbir artış göstermeden yüzde 3-4 civarında seyrediyor. İSO 500’de bu oran yüzde 6’nın biraz üstünde.

Bilgi ve iletişim teknolojileri ürünleri ihracatına baktığımızda yaklaşık 20 yıl önce teknoloji ihracatında neredeyse hiç payı bulunmayan Vietnam’ın 2021 yılında 137 milyar dolar ihracata ulaştığını görüyoruz. Entegre devre, çip, elektronik parça ihracatı Vietnam’da 2002-2021 yılları arasında yaklaşık 18 milyar dolar seviyesine çıkarken, ülkemizin aldığı pay 0,2 milyar dolar seviyesinde.¹

Sınırlı sayıda imalat sektörü istisna olmak üzere Ar-Ge yoğunluğu yüzde 1’in altında seyrediyor². GSYİH’da Ar-Ge harcaması OECD ortalaması yüzde 2.7, Güney Kore yaklaşık yüzde 5 seviyesinde.³ Ar-Ge ve inovasyon kapasitemizi güçlendirecek odaklı programları artırmamız gerekiyor. Yetkin bir Ar-Ge ekosistemi, katma değeri yüksek, ticarileşmeye hazır ve ülke ekonomisine güçlü katkı sağlayan, dışa bağımlılığı azaltacak ürünlerin geliştirilmesi için kritik önemde.

İhracatın “**verimlilik düzeyi**” olarak da bilinen, bir ülkenin ihracat yapısının gelişmiş ülkelerin yapısına ne kadar benzediğini ölçen, **sofistikasyon endeksi** açısından sektörlerimizde arzu edilen artış henüz sağlanamadı.

KOBİ’lerimiz ekonomimizde önemli bir yere sahip. İhracat göstergelerindeki teknoloji görünümünü değiştirmek, KOBİ’lerin yüksek teknolojiyi entegre etme kapasitelerini geliştirme ile de doğrudan bağlantılı.

İşletmelerimiz ölçek ekonomisinden yararlanamıyor. Verimlilik ile piyasa payı arasındaki bağlantının zaman içinde azaldığını ortaya koyan analizler mevcut. Ölçek ve verimlilik konusuna yönelik tedbirleri destek mekanizmaları ile birlikte etkinleştirmemiz gerekiyor.

Değerli konuklar,

Ülkemiz, küresel mal ve hizmet ihracatının yaklaşık **yüzde birini** gerçekleştirmekte. Bu payı potansiyelimiz ölçeğine yükseltmek, katma değeri yüksek üretim ve ürün modelinin güçlü bir şekilde tesis edilmesi ile mümkün.

En temel unsuru eğitim ve öğretim sistemimizin, gençlerimizin ve çalışma hayatında yer alan insan kaynağımızın yetkinliklerinin dijital çağın gereklerine cevap verecek şekilde güçlendirilmesi olarak görüyorum. Teknolojik dönüşümü, sanayimizin hem teknolojiyi

¹ WTO

² Tekstil, eczacılık, bilgisayar, elektronik ve optik ürünler, bys makine ve ekipman, diğer ulaşım araçları, motorlu kara taşıt imalatı

³ OECD

kullanma, hem de teknolojiyi ülkemizde geliştirme yetkinliklerini artıracak odaklı programlarla başarabiliriz.

Kamunun oluşturacağı güçlü politika adımlarıyla, yetkin bilim insanlarımızla, iş dünyasının çevik yapısı ile bu yeni çağın oyun kurucularından olabileceğimize inanıyorum.

Sanayimizin rekabet gücünü artırmak; yeşil ve dijital dönüşümünü ivmelendirmek; sektörde yaratılan katma değeri artırmak için kuşkusuz pek çok tedbir tarflenebilir. Teknolojik sıçramayı sağlayacak stratejik planlamayı kamu, iş dünyası, akademi olarak güçlü bir işbirliği ile hayata geçirebiliriz.

Temel nitelikte gördüğüm bazılarııı özetle paylaşmak isterim:

- Cari açığın düşürölmesini sağlayacak stratejik ürünlerin üretimini ve tedarik zincirine güçlü entegrasyonunu mümkün kılacak yatırımlara yönelik destek mekanizmalarını güçlendirmeliyiz.
- Türkiye'nin tamamını teknoloji üretim merkezi yapma hedefiyle mevzuatı gözden geçirmeliyiz. Ar-Ge ve yenilikçilik alanında ticarileşmeyi tetikleyecek tedbirleri kurgulamalıyız. Yüksek teknoloji enstitülerinin sayısını artırmalıyız. Yüksek teknoloji temelli kümelenmeler oluşturmalıyız. Teknoloji hazırlık seviyelerinin geliştirilmesine yönelik programları güçlendirmeliyiz.
- En önemli ticaret ortağımız olan AB'nin ikiz dönüşüme yönelik düzenlemelerine uyum sürecini hızlandırmalı; Gümrük Birliği'nin güncellenmesine yönelik diyalogu güçlendirmeliyiz.
- Sanayinin ikiz dönüşümünü sağlayacak stratejik teknolojilerde (örn. ileri düzey çipler) dışa bağımlılığımızı azaltacak işbirliklerini destekleyecek mekanizmaları geliştirmeliyiz.
- KOBİ'lerin ikiz dönüşüm kapasitesini hızlandıracak odaklı rehberlik programlarını; finansmana, danışmanlık hizmetlerine, teknoloji ve inovasyona erişimlerine yönelik destek modellerini güçlendirmeliyiz.
- Gençlerimizin teknoloji yetkinliğini artıracak müfredatı güçlendirmeli; yeni nesil teknoloji odaklı eğitim programlarını, fikir ve girişim üreten merkezleri yaygınlaştırmalıyız.
- Mevcut iş gücünün, ikiz dönüşümü sağlayacak yetkinliğe yükseltilmesi için sanayi-akademi etkileşimine yönelik programları güçlendirmeliyiz.
- Uluslararası deneyimi ve nitelikli iş gücünü ülkemize taşıyacak inisiyatifleri içerecek eylem planını hayata geçirmeliyiz.
- Kamu desteklerinin ve teşvik mevzuatının ikiz dönüşüme, verimliliği yüksek girişimlere yönelik etkinliğini gözden geçirmeli ve tedbirleri bu yönde yapılandırmalıyız.
- Enerji ve kaynak verimliliğini sağlayacak teknolojilerin kullanımını; döngüsel ekonomi uygulamalarını özendirecek tedbirleri çeşitlendirmeliyiz.
- Dijital altyapıyı ve güvenliğini güçlendirmeliyiz.
- Yatırım ortamının öngörülebilirliğini koordinasyon, işbirliği ve diyalog mekanizmalarıyla artırmalıyız.

Değerli konuklar,

Tüm bu sürecin etkinliği, oldukça farklılaşmış ürünlerden oluşan ve bu yönüyle ekonominin bir anlamda dinamosu işlevi gören makine sektöründeki ikiz dönüşüm vizyonundan, bu dönüşümün ivmesinden ve gücünden ayrı düşünülemez. Otomasyon, akıllı sensörler, yapay zeka gibi teknolojik atılımlar ve uygulamalar, tedarikçisi olduğu tüm sektörlerde, verimlilik artışı ve dönüşümün itici gücü olma işlevini daha da artırmıştır.

Makine sektörümüz dış ticarete son on yıldır net açık veriyor. Bu trendi tersine çevirmek sektörün ikiz dönüşüm perspektifini hızla içselleştirmesi ile mümkün olacaktır. **12. Kalkınma Planı'nın makineyi öncelikli sektörler içine alarak, ikiz dönüşüm, verimlilik, ürün yerleşmesi, Ar-Ge-yenilik ve ölçek yapısını geliştirme üzerinden politika vizyonunu belirlemesi çok kıymetli bir adımdır.**

Kapsamlı ve odaklı çözümler üretmeye her zamankinden daha fazla ihtiyacımız var. Enerji ve kaynak verimliliği potansiyelimizi artırmaya, karbon ayak izimizi azaltmaya, döngüsel ekonomi prensiplerinin uygulanmasına hizmet edecek olan çok önemli halkaları, yani ürün ve prosesleri makine sektörü oluşturuyor. Yeni ekonomik düzenin gerektirdiği katma değeri yüksek üretim ve verimlilik artışı, bu hedefe odaklı makine tasarımının ve üretiminin ivmesi ile doğrudan ilintili. Bu alanlardaki teknolojileri geliştirme yetkinliğimize daha fazla yatırım yapmalıyız.

Ekonomilerin gücünün ileri teknolojinin ne kadar içselleştirilebildiği ile doğrudan bağlantılı olduğu bu dönemi, geleceğin Türkiye'si için bir fırsat penceresi olarak değerlendirmeliyiz. Bugünkü Zirve'de bu hedeflere yönelik birçok öneriyi ele alacağımıza inanıyorum. MAKFED'i bu değerli program için tebrik ediyor, verimli sonuçlara ulaşacağımıza olan güçlü inancım ile hepinizi saygı ile selamlıyorum.